

Aleksandra Grubač, dipl. defektolog - socijalni pedagog

Problemi u ponašanju

Poremećaji u ponašanju - Problemi u ponašanju

Sva ponašanja osobe uvijek su najbolji odabir koji ta osoba upotrebljava kako bi zadovoljila neku od svojih osnovnih potreba.

Neadekvatna ponašanja također su najbolji mogući odabir koji određena osoba zna upotrijebiti.

Od 2011. godine termin poremećaji u ponašanju zamijenjen je terminom problemi u ponašanju koji je manje stigmatizirajući. Obuhvaća kontinuum ponašanja od rizičnih ponašanja, preko teškoća u ponašanju pa sve do poremećaja u ponašanju koji su najštetniji i najopasniji za samu osobu i za sredinu u kojoj živi.

Za probleme u ponašanju karakteristična su ponašanja koja znatno odstupaju od uobičajenih ponašanja primjerenih dobi, situaciji, kulturnim i društvenim normama u okruženju, a čije posljedice štetno djeluju kako na samo dijete/mladu osobu, tako i na

društvo. Upravo iz tih razloga izostaje uspješna socijalna integracija djeteta/mlade osobe.

Postoje mnogobrojne definicije poremećaja u ponašanju, a zajednička im je:

Neuspješna adaptacija djeteta ili mlade osobe u odnosu na društvo i osobno nefunkcioniranje.

Nemogućnost adaptacije očituje se u obliku ponašanja koja nisu društveno prihvatljiva u datoj sredini i vremenu te obzirom na dob osobe. Kako bismo neko ponašanje mogli nazvati poremećajem u ponašanju potrebno je **njegovo ponavljanje i trajanje kroz duže razdoblje**

Probleme u ponašanju trebamo doživjeti i svojevrsnim pozivom u pomoć: Pravovremena detekcija i rane intervencije usmjerene prema uočenim problemima u ponašanju spriječit će daljnji razvoj antisocijalnih obrazaca ponašanja i činjenja kaznenih djela u odrasloj dobi.

Neuspješna adaptacija djeteta ili mlade osobe u odnosu na društvo i osobno nefunkcioniranje.

Oblici i vrste

Jedna od brojnih podjela problema u ponašanju odnosi se na aktivne i pasivne oblike problema u ponašanju

- neposluh
- agresivno ponašanje
- skitnja
- kršenje pravila i dogovora
- uništavanje imovine
- krađa i sl.

Pasivni oblici se teže detektiraju i nerijetko dugo vremena prolaze nezapaženo upravo iz razloga što se takvim ponašanjima ne nanosi šteta drugim osobama i/ili društvu ili je ista neznatna.

- povlačenje
- osamljivanje od vršnjaka
- nezainteresiranost
- nemogućnost izvršavanja obaveza

Aktivni oblici problema u ponašanju mogu se podijeliti na direktne i indirektne.

Direktni uključuju agresiju u vidu fizičkog nasilja ili izravnog verbalnog nasilja u smislu vrijeđanja, vikanja i sl.

Indirektni oblici manifestiraju se kao ogovaranje, spletkarenje, stvaranje tzv. hate grupa na društvenim mrežama, isključivanje pojedine djece iz grupa, poticanje na neprimjerene oblike ponašanja i sl.

Oba oblika ponašanja imaju za cilj nanijeti štetu ili bol nekome drugome, no indirektnom metodom izbjegava se kazna i posljedice za počinjeno ponašanje te na neki način čuva svoj „društveni ugled“.

U suvremenom društvu dolazi do značajnih promjena u pojavi problema u ponašanju te se pojavljuju i nove podjele

- Prema vrsti/obliku

kocka / klađenje, zlouporaba interneta, ovisnost o igricama, krađe u shopping centrima, nasilje na sportskim događanjima. rizična seksualna ponašanja

- Prema načinu izvršenja

vise težih kaznenih djela, nekontroliranost, bijes / agresija, nasilje bez razloga, bešćutnost, nasilje bez granica

- Prema posljedicama

izostaje osjećaj krivnje, nema empatiziranja sa žrtvom, skupina protiv nemoćnog pojedinca, posljedice su često fatalne

Razvoj problema u ponašanju

Pojava problema u ponašanju je multidimenzionalna te postoje brojni mogući uzroci nastajanja.

Uzroci se mogu nalaziti u:

osobinama pojedinca

njegovom primarnom socijalnom okruženju

dinamici društvene zajednice

moralnim i kulturnim vrijednostima šireg društva.

Jedan dio pojavnosti problema u ponašanju javlja se kao svojevrsna obrana tijekom doživljenog napada na integritet pojedinca

Drugi vid neprihvatljivog ponašanja odnosi se na pojedince koji imaju poteškoća s doživljavanjem i razumijevanjem tuđih emocionalnih stanja.

Unutarnje i biološke čimbenike, značajan je i utjecaj obitelji u kojoj dijete odrasta. Primarna obitelj je osnovni obrazac za razvoj neagresivnog načina funkcioniranja i uspješne adaptacije u zajednici. Dijete primjerom roditelja uči koja su ponašanja prihvatljiva, koja nisu te kako se nositi s konfliktima. U obitelji, djeca moraju dobiti doživljaj osjećaja sigurnosti i ljubavi kako bi razvila pozitivnu sliku o sebi te stekli doživljaj i uvažavanje osobnog identiteta. *Bitno je da dijete živi s osjećajem da ga njemu važne osobe vide i čuju njegove potrebe.*

U odgoju su važne granice i jasne strukture, ali od velike je važnosti i prepoznavanje djetetovih želja i potreba, kao i to da su mu ponuđene mogućnosti izbora.

Adolescenti imaju veću potrebu za društvom vršnjaka, osamljivanjem, traženjem prostora za sebe te otuđivanjem od roditelja. Sve to predstavlja prirodni put razvoja te je potrebno uvažavati takve potrebe.

U slučajevima postojanja konfliktnih situacija s adolescentom, dolazi do dodatnog udaljavanja od roditelja. Ono što može umiriti zabrinute roditelje je činjenica: *ako je do adolescencije dijete steklo pozitivnu sliku o sebi, zna rješavati konflikte i ne boji se birati i reći svoje mišljenje, u najvećoj mogućoj mjeri smanjena je mogućnost nepovoljnog utjecaja vršnjaka.*

Vršnjaci su djetetu i mladoj osobi potrebni kako bi imali društvenu mrežu s kojom mogu provoditi svoje slobodno vrijeme, mogli razgovarati o temama koje ih razvojno zanimaju, kako bi dobili savjete vezane uz prve ljubavi ili pak isprobavanje novih hobija.

Oblici pomoći i podrške

Za sprječavanje problema u ponašanju najvažnija je rana intervencija neprihvatljivih oblika ponašanja, odnosno što se ranije uoče odstupajuća ponašanja i osigura adekvatna stručna podrška. manje su mogućnosti za razvoj neprihvatljivog ponašanja, kao i problema u ponašanju.

Nerijetko poremećaji u ponašanju sa sobom nose stigmatu. Ista doprinosi mogućoj izolaciji djeteta ili mlade osobe kojoj je potrebna pomoć. Stoga je od iznimne važnosti pravovremeno dobiti podršku kroz usluge osigurane u zajednici. *Način provedbe slobodnog vremena mladih istovremeno može biti rizični i zaštitni faktor za razvoj poremećaja u ponašanju.*

Ako se unutar zajednice omoguće strukturirane i svrhovite, kreativne, sportske i edukativne aktivnosti, slobodno vrijeme mladih može biti prilika za učenje, razvoj potencijala i izbjegavanje neželjenih obrazaca ponašanja.

Kod već postojećih problema u ponašanju potrebno je osigurati individualni tretman u koji je ponekad potrebno uključiti i roditelje kako bi ih se educiralo roditeljskim vještinama. Za samo dijete najučinkovitiji su treninzi socijalnih vještina, učenje upravljanja emocijama, sudjelovanje u grupama gdje im se uz stručnu pomoć može pružiti osnaživanje i usmjeravanje.

Odgovori zajednice

Obzirom da je etiologija poremećaja složena, njegovo suzbijanje i prevencija uključuje brojne dionike, od primarne obitelji, škole, stručnih djelatnika, donositelja odluka te postojećih vrijednosti društva u kojem se dijete, odnosno mlada osoba razvija. Izazovi današnjeg života uvjetovali da su djeca sve manje vremena s članovima obitelji te imaju puno slobodnog vremena kojeg povode sukladno vlastitim interesima. Sve veća odgovornost za djecu i mlade prenosi se i na zajednicu.

Kako je mogući utjecaj roditelja najmanji upravo u području slobodnog vremena djece i mladih, mogućnosti za rad u tom području otvaraju se svim subjektima u lokalnoj zajednici.